

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1929 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående revision av den s. k. preventivlagen.

Första lagutskottet har till behandling förehaft motionerna nr 103 i första kammaren av fröken *Hesselgren* samt nr 203 i andra kammaren av fru *Nordgren* och fru *Östlund*.

I motionerna har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i folkhälsans intresse föranstalta en förutsättningslös och allsidig utredning i vad mån en revision av 18 kap. 13 § samt 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen kan anses vara av behovet påkallad och till riksdagen inkomma med de förslag, som härav kunna föranledas.

Till den del motionerna avse revision av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen, innehållande straff för fosterfördrivning, avgiver utskottet denna dag särskilt utlåtande, nr 17.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen nr 102 i första kammaren av fröken *Hesselgren* om undervisnings- och upplysningsverksamhet i sexuella frågor, vilken motion hänvisats till tillfälligt utskott.

18 kap. 13 § strafflagen lydte ursprungligen så:

Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.

Genom lagen den 10 juni 1910 om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen erhöU berörda lagrum följande lydelse:

Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.

Där någon offentligent utställer eller förevisar föremål, som är avsett för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av konsumgånge; eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika före-

*Den s. k.
preventiv-
lagen.*

mål; eller under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer, vare sig muntligen eller genom utspridande av skrift söker förleda till användande av föremål, som nu sagts, eller meddelar anvisning om sättet för deras användande; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Såsom framgår av en jämförelse mellan lagtexterna, bestod ändringen däri, att nuvarande 2 mom. infördes i lagrummet, att straffmaximum höjdes samt att de båda moment, som paragrafen ursprungligen bildade, sammanfördes till 1 mom. Lagändringen hade sin grund i en vid den tiden livlig propaganda i syfte att utbreda kännedom om s. k. preventiva medel och mana till deras användning, vilken propaganda befanns innebära en allvarlig fara för ungdomens förförelse.

Frånsett en år 1911 vidtagen ändring av 1 mom., genom vilken ändring straffbelades även saluhållande eller utbjudande av sedlighetssårande skrift etc., har paragrafen bibehållits oförändrad.

Genom en år 1912 definitivt antagen ändring i tryckfrihetsförordningen bragtes dess föreskrifter på ifrågavarande område i överensstämmelse med 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen.

Enligt preventivlagen äro två grupper av förfaranden straffbelagda, även om de *icke såra tukt och sedlighet*.

Den första av dessa grupper omfattar vissa gärningar, som beläggas med straff, *oberoende av om de framkalla fara för andras förförelse*. Till denna grupp hänföras *dels* offentligt utställande eller förevisande av föremål, avsedda för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av könsumgänge, *dels* utbjudande till salu av sådana föremål genom utspridande av skrift eller annat tillkännagivande för allmänheten, *och dels* kringförande till försäljning av dylika föremål.

Den andra av ifrågavarande grupper omfattar handlingar, vilka för sin straffbarhet förutsätta, att de begås under sådana förhållanden, att *allmän fara för andras förförelse därav kommer*. Hit räknas försök att förleda till användande av dylika föremål och meddelande av anvisning om sättet för deras användande, vare sig muntligen eller genom utspridande av skrift; någon fordran på handlingens offentlighet är ej uppställd.

Ehuru förevarande stadgande huvudsakligen torde åsyfta ett motverkande av vissa förfaranden, avsedda att förebygga befruktning, är det dock så avfattat, att det riktar sig även mot åtgärder till skydd för smittas överförande vid könsumgänge.

Lagrummet avser endast »föremål». Utanför dess tillämpning falla därför sådana antikonceptionella medel och metoder, i vilka icke ingår användandet av »föremål», avsett att förebygga följder av könsumgänge.

Lagrummet omfattar vidare icke alla de medel till motarbetande av könsjukdomar, vilka pläga sammanfattas under benämningen »den personliga profylaxen», utan endast de mekaniskt verkande föremålen; däremot torde straffbestämmelsen icke äga tillämplighet å de desinfekterande — kemiskt verkande — medlen och metoderna.

I en vid 1922 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 141, hemställde herr *Engberg*, att riksdagen måtte besluta upphävande av 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen.

Tidigare
ändringsför-
slag beträffan-
de preventiv-
lagen.
1922 års
riksdag

I motiveringen till motionen framhölls bl. a., att ifrågavarande strafflagsbestämmelse icke lade minsta hinder i vägen för den tukt och sedlighet sårande annonsreklam, som man genom bestämmelsen åsyftat att stävja, men däremot hindrade läkarna från att meddela undervisning beträffande profylaxen mot venerisk smitta. Då staten genom 1918 års lagstiftning angående åtgärder mot utbredande av könssjukdomar åtagit sig kostnaderna för behandling av veneriska sjukdomar och ålagt individen att underkasta sig sakkunnig vård, vore bibehållandet av preventivlagen, åtminstone de delar därav, som förhindrade allmän undervisning och upplysning om sjukdomarnas förebyggande, i hög grad ologiskt samt jämväl ur medicinsk, social och ekonomisk synpunkt oförsvarligt.

I utlåtande, nr 21, i anledning av motionen lämnade första lagutskottet en redogörelse för bestämmelserna i förevarande lagrum och deras tillkomst. Utskottet återgav bland annat det yttrande lagrådets flesta ledamöter år 1910 avgivit i ärendet. Däri hade framhållits vissa principiella betänkligheter mot förslaget med hänsyn till vikten av yttrandefrihetens upprätthållande. För egen del anförde utskottet:

Den viktigaste av berörda bestämmelser är givetvis, såsom vid lagens tillkomst inom lagrådet påpekats, den, som riktar sig mot *offentliga i tal eller skrift förekommande yttranden, vilka söka förleda till användande av preventiva medel eller innefatta meddelanden av anvisning om sättet för deras begagnande*. Beträffande de starka principiella betänkligheter, som möta mot att överhuvud belägga med straff sådana framställningar rörande dylika medel, som icke i strafflagens mening såra tukt och sedlighet, får utskottet hänvisa till vad lagrådets flertal härutinnan anført. De av majoriteten inom lagrådet framställda anmärkningarna äga enligt utskottets mening giltighet jämväl i fråga om nu gällande lag, oaktat densamma, i motsats till det till lagrådet överlämnade förslaget, belägger med straff yttrande av nu ifrågavarande innehåll, endast då det fälles under sådana omständigheter, att allmän fara för andras förförelse därav kommer. Även en till formen värdig, vederhäftig och moraliskt berättigad framställning torde nämligen, mot talarens eller författarens syfte, möjligen kunna medföra sådan fara, och att belägga en dylik framställning med straff måste anses betänkligt. Med skärpa har i lagrådet framhållits, att det i vår tid icke betraktas såsom en statens sak att undertrycka varje mening, vars spridande anses stå i strid med samhällets bästa. Skulle en dylik mening taga sig uttryck i handlingar, som staten ansett sig kunna och böra i lag förbjuda, eller i uppeggande till dylika handlingar, måste samhället, såvida det skall fylla sin uppgift att upprätthålla rättstillståndet, givetvis inskrida med straff eller andra tvångsmedel, men i övrigt bör enligt nutida uppfattning staten i det längsta möjliga avhålla sig från ingripande mot den, som på ett till formen oantastligt sätt vill verka för sina meningars spridande eller genomförande. Alldeles oavsett vilken uppfattning man hyser angående preventivmedlens skadlighet och vådan av att kännedom rörande densamma sprides inom vida kretsar, måste man därför ifrågasätta riktigheten av ett förbud mot varje framställning rörande dessa medel, som *kan* medföra sådan fara, varom i lagrummet förmäles.

Utöver de tungt vägande principiella anmärkningar, som sålunda kunna riktas mot ett förbudande av preventivmedlens offentliga förordande eller beskrivande, anfördes redan vid tillkomsten av ifrågavarande lagbestämmelser, att lämpligheten av ett dylikt förbud även ur andra synpunkter vore tvivelaktig. De betänkligheter, som då kommo till uttryck, hava numera vunnit i styrka. Under den tid, som förflutit sedan år 1910, synes nämligen uppfattningen rörande preventiva medel och betydelsen av vidgad kännedom om deras användning hava undergått en viss förändring. Vid lagbudets tillkomst framhölls visserligen, att ett användande av dylika medel för att förhindra befruktning under vissa omständigheter kunde vara berättigat. Mindre avseende fästes emellertid då vid ifrågavarande medels förmåga att hindra överförandet av könssjukdomar. Visserligen ansågos vissa slag av sådana medel, varom nu är fråga, äga värde för att förhindra överförandet av venerisk smitta, men då de icke medförde något säkert skydd och under vissa förhållanden icke erbjöde något skydd alls, samt en vidgad kännedom om sättet för dessa medels begagnande skulle öka sedeslösheten och därmed även antalet smittmöjligheter, ansågos ett mera allmänt bruk av dylika medel till och med kunna bidra till att öka spridningen av de veneriska sjukdomarna. Denna uppfattning delades även av ett stort antal läkare. I detta avseende synes emellertid numera ett omslag i uppfattningen hava inträtt. Vissa slag av preventiva medel hava sålunda, särskilt på grund av under världskriget vunnen erfarenhet, från speciellt sakkunnigt håll betecknats såsom mycket värdefulla hjälpmedel vid könssjukdomarnas bekämpande. Även om dessa medel icke erbjuda något absolut säkert skydd mot smitta, hava de dock, rätt använda, visat sig kunna nedbringa smittfaran till ett minimum. Den oerhörda spridning, som könssjukdomarna vunnit, samt insikten om att desamma på det allvarligaste hota att undergräva folkens hälsa och på den grund måste bekämpas med alla till buds stående medel, har därför medfört, att från olika håll påyrkats, att upplysning måtte spridas om den s. k. personliga profylaxen och de verksammaste medlen för densamma. Till denna uppfattning hava även statsmakterna i vårt land anslutit sig. Ut i 27 § av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar har sålunda föreskrivits, bland annat, att Konungen skall förordna om de åtgärder, som erfordras för att bland allmänheten sprida kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet samt om de medel, som stå till buds för att hindra smittas överförande. Frågan om vilka åtgärder i detta syfte, som böra av Kungl. Maj:t anbefallas, har även varit föremål för utredning av inom civildepartementet tillkallade sakkunniga, vilka den 9 mars 1921 avgivit ett betänkande angående åtgärder för spridande av kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet m. m. I nämnda betänkande hava, bland annat, framlagts riktlinjer för ett upplysningsarbete, åsyftande att bland den stora allmänheten sprida kunskap om den individuella profylaxen. En förutsättning för denna upplysningsverksamhets bedrivande är givetvis, att det nu ifrågavarande förbudet mot preventivmedlens offentliga förordande och beskrivande icke lägger hinder i vägen för densamma. Uppenbart torde vara, att så icke är förhållandet, därest upplysningsverksamheten avser spridande av kunskap rörande vissa desinfekterande medel och metoder. Dessa torde nämligen icke kunna anses såsom »föremål» i lagens mening. Vida svårare ställer sig däremot spørsmålets besvarande, därest fråga är om vissa mekaniskt verkande medel. Jämväl en värdig, från allt osedligt syfte fri framställning, varigenom dylika medel rekommenderas eller anvisning meddelas om sättet för deras begagnande, torde måhända icke under alla förhållanden kunna undgå att enligt ifrågavarande lagrum drabbas av ansvar. Även om denna fara vid en riktig lagtolkning icke skulle föreligga, kan dock straffbudets tillvaro avskräcka från be-

drivandet av en allmännyttig upplysningsverksamhet på detta område. Det har i sådant avseende från läkarhåll anförts, att straffbestämmelsens förefintlighet och svårigheten att bestämma dess räckvidd hos personer, som haft för avsikt att på olika sätt verka för en vidgad kännedom om den personliga profylaxen, framkallat tvekan om de tilltänkta åtgärdernas tillåtlighet och därigenom kommit dem att avstå från det tillärnade företaget. Även av detta skäl synes det utskottet vara påkallat, att det nu bestående förbudet mot ofentliga yttranden rörande preventivmedel borttages eller modifieras.

Då utskottet sålunda vill bereda ökad frihet för en allvarlig, vederbörlig upplysningsverksamhet i dessa ämnen, förbiser utskottet ingalunda, att åtgärder i denna riktning kunna medföra vissa vådor. Något slutgiltigt svar på frågan i vad mån ett spridande av kunskap om de preventiva medlen och en därav följande ökad användning av desamma inverka på nativitetens nedgång läser visserligen icke kunna givas. Men det torde ej kunna förnekas, att från moralisk synpunkt betänkligheter kunna anföras också mot en upplysningsverksamhet av nyssnämnda slag, enär varje offentlig behandling av dessa ömtåliga ämnen givetvis kan medföra risk för ett undergrävande av den sexuella moralen och bidraga till sedeslöshetens befrämjande. Det rätta handhavandet av den ifrågasatta upplysningsverksamheten är därför en utomordentligt vansklighet uppgift, och stora svårigheter möta, då det gäller att uppdraga gränsen mellan ett nyttigt kunskapsspridande och en propaganda av icke önskvärdt slag. Enligt utskottets uppfattning, vilken, såsom ovan nämnts, torde överensstämma med den, som funnit ett uttryck i lagen den 20 juni 1918, böra emellertid dessa betänkligheter vika med hänsyn till vikten av en vidgad kunskap om den personliga profylaxen såsom ett av de betydelsefullaste vapnen i kampen mot könssjukdomarna.

Vad härefter angår straffbestämmelsen för den, som *offentligen utställer eller förevisar preventiva medel*, torde visserligen ett sådant utställande eller förevisande i allmänhet anses sårande för anständigheten. Men det kan dock starkt ifrågasättas, huruvida ett särskilt förbud för dylikt förfarande är erforderligt. Såsom inom lagrådet påpekats, torde nämligen sådana åtgärder i de flesta fall, då skada därav kan föranledas, kunna straffas såsom tukt och sedlighet sårande gärningar. Måhända kan dock förbudet i denna del äga en viss betydelse bland annat därigenom, att detsamma tydligt angiver vilka handlingar, som icke äro tillåtna.

Beträffande vidare förbudet mot *offentligt utbudande till salu* av ifrågasvarande medel genom utspridande av skrift eller annat tillkännagivande, kunna visserligen, såsom lagrådets majoritet anført, till stöd för berörda förbud starka skäl anföras. Erfarenheten har emellertid visat, att den härutinnan givna straffbestämmelsen i stort sett är överksam för vinnande av det därmed avsedda syftet. Det torde vara en allmän iakttagelse, att utbudandet av preventiva medel så gott som öppet äger rum såväl i skrift som genom tillkännagivande av annan art. Härvid får dock icke förbises, att straffbudet lagt hinder i vägen för några av de mest stötande och för den allmänna moralen farligaste formerna av dylikt utbudande. Därmed är givetvis något vunnet, men i huvudsak torde lagbestämmelsen i denna del kunna anses ineffektiv.

Vidkommande härefter förbudet mot *kringförande till försäljning av ifrågakomna medel*, torde detta förbud i viss mån hava en uppgift att fylla. Särskilt då kringförandet bedrives under sådana former, som före lagens ikraftträdande mångenstädes voro vanliga, innebär det säkerligen en allvarlig fara för i synnerhet ungdomens förförelse. I denna del torde även lagens straffhot hava i stort sett lett till åsyftat resultat.

Vad slutligen beträffar ifrågasvarande lagstiftning i vad den riktar sig mot icke blott preventiva medel utan även *föremål, avsedda för otuktigt bruk*, torde,

såsom inom lagrådet erinrats, stadgandena i denna del vara utan nämnvärd betydelse. De i paragrafens 2 moment omförmälda förfaranden torde nämligen, såvitt de avse föremål av nyssnämnda slag, kunna drabbas av straff enligt 1 momentet.

Såsom av det anförda framgår, finner utskottet uppenbart, att den s. k. preventivlagen är behäftad med väsentliga brister. Å ena sidan är densamma i viss mån överksam för vinnande av de mål, som därmed avses, å andra sidan kan densamma innebära en fara för yttrandefriheten i viktiga samhällsfrågor och lägga hinder i vägen för en sund upplysningsverksamhet. Härtill kommer, att lagbudet, som riktar sig mot vissa speciella förfaranden, saknar den allmängiltighet, som en straffbestämmelse i allmänhet bör äga, samt att samhället även oavsett nämnda lag icke står utan vapen mot vissa av de i lagbudet straffbelagda handlingarna. Det oaktat kan utskottet icke tillstyrka bifall till motionärens yrkande, att preventivlagen måtte utan vidare upphävas. Det torde icke vara försvarligt att åter lämna fältet fritt för den farliga försäljningen genom kringförande av preventiva medel. Ej heller kan det förbises, att den genom tal eller skrift i vinningslystet syfte drivna propagandan för sådana medel under vissa förhållanden kan innebära en fara för ungdomens förförelse, inför vilken lagstiftningen ej kan ställa sig likgiltig.

På vilket sätt de ovan antydda bristerna i den nu gällande lagen böra avhjälpas samt nyssnämnda och andra berättigade önskemål förverkligas, kan utskottet för närvarande icke angiva. Ett avgörande härutinnan torde förutsätta, att frågan göres till föremål för en allsidig utredning. Utskottet vill därför för sin del förordna, att en sådan utredning verkställs genom Kungl. Maj:ts försorg. Av en dylik utredning torde komma att framgå, huruvida ifrågavarande lagrum bör kvarstå i omarbetat skick eller om detsamma bör helt upphävas och ersättas med stadganden av annan art. Vid utredningen kan även komma under övervägande den vid lagens tillkomst inom reglementeringskommittén framkastade, av motionärerna vid 1910 års riksdag upptagna tanken, att de preventiva medlen böra inräknas bland varor, som kunna erhållas endast å apotek. En reform i denna riktning synes utskottet erbjuda vissa fördelar, om det också måste erkännas, att en del praktiska olägenheter därmed kunna vara förenade. Att ett upphävande eller en omarbetning av meromnämnda lagrum torde komma att nödvändiggöra en ändring jämväl av tryckfrihetsförordningen, lärer knappast behöva påpekas.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen i anledning av den ifrågavarande motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen kunde upphävas eller omarbetas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Från utskottets beslut voro fem ledamöter skiljaktiga, två beträffande motiveringen och tre under yrkande att motionen måtte lämnas utan bifall. I en av reservationerna anfördes till stöd för detta yrkande följande:

Ehuru det redan genom nu ifrågavarande lagbuds avfattning är tydligt, att av detsamma icke träffas de meddelanden uti förevarande ämne, som icke ske under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer, så skulle nog mängden gång vara önskvärd, att jämväl härutöver sådana meddelanden skulle kunna för en större allmänhet straffritt meddelas, som innefattade råd och anvisningar för undvikande av smitta vid könsumgänge. Emellertid är det säkerligen icke möjligt att lämna dylika råd och anvisningar utan

att samtidigt locka fullt friska personer att vid könsumgånge iakttaga sådana försiktighetsmått, att de icke behöva befara den helt naturliga påföljd, som därav eljest kan uppkomma. Blevet ett sådant förfaringssätt än vanligare än det redan sorgligt nog torde vara, skulle detta komma att hava en synnerligen sorglig påföljd på hela vårt folks moraliska liv, en påföljd som det synes vara samhällets plikt att söka motverka. Samhällets intresse i detta avseende synes vara så starkt, att man måste iakttaga detsamma även med den olägenhet, som ovan berörts.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan med 91 röster mot 60, var emot första kammaren med 68 röster mot 62 avtog såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen, i följd varav frågan förföll.

I en vid 1923 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 144, gjorde herr *Engberg* framställning om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om sådan utredning, som, på sätt nyss nämnts, föreslagits av första lagutskottet vid 1922 års riksdag. Till stöd för denna framställning åberopade motionären de skäl, som anförts i motionen nr 141 vid 1922 års riksdag.

1923 års
riksdag.

I utlåtande, nr 7, i anledning av ifrågavarande motion framhöll första lagutskottet, att sedan utskottet avgivit utlåtande i frågan vid 1922 års riksdag enligt utskottets mening icke inträffat någon omständighet av beskaffenhet att rubba utskottets i nämnda utlåtande intagna ståndpunkt; och hemställde utskottet, under åberopande av de skäl, som anförts i berörda utlåtande, om bifall till motionen.

Vid utskottets utlåtande voro fogade reservationer, dels av en ledamot beträffande motiveringen, dels av fem ledamöter, vilka hemställde om avslag å motionen, dels ock av en ledamot utan angivet yrkande. I en av reservationerna anfördes till stöd för hemställan om avslag å motionen samma skäl som de ovan återgivna år 1922 åberopade.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna, av första kammaren med 62 röster mot 58 och av andra kammaren med 88 röster mot 70, varefter riksdagen i skrivelse den 7 mars 1923, nr 42, under hänvisning till vad som anförts i utskottets av riksdagen godkända utlåtande, hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen kunde upphävas eller omarbetas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Över denna skrivelse avgåvos, i anledning av remiss, utlåtanden av medicinalstyrelsen, av kanslern för rikets universitet efter hörande av juridiska och medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium, ävensom av Svenska läkaresällskapets sektion för syfilisforskning. Inom justitiedepartementet verkställdes därefter ytterligare utredning av ärendet.

Den 11 december 1925 anmäldes ärendet i statsråd av chefen för justitiedepartementet statsrådet *Nothin*. Det anförande till statsrådsprotokollet, som departementschefen därvid höll, finnes såsom bilaga 1 fogat vid utskottets nedan omförmälda utlåtande nr 26 vid 1927 års riksdag, till vilken bilaga utskottet tillåter sig hänvisa.

Kungl. Maj:t
den 11 dec.
1925.

Beträffande frågan, huruvida den s. k. preventivlagen förhindrar en vederhäftig och även till formen värdig upplysningsverksamhet rörande de mekaniskt verkande preventivmedlen yttrade departementschefen:

I detta hänseende hava under den diskussion, som föregick nämnda lags antagande och i all synnerhet under de senaste åren ganska vitt skilda uppfattningar gjort sig gällande. Till belysning härav skall jag tillåta mig att återgeva uttalanden av tvenne kriminalister.

Den ene av dessa, professor *Thyrén*, yttrade i riksdagen under debatten om förslaget till förevarande lagbestämmelse:

»Huru bestämmelsen bör tolkas i praktiken, skall jag förtydliga med ett exempel. I en i dessa dagar mycket omtalad, av två kvinnliga Stockholmsläkare utgiven bok behandlas bland mycket annat också frågan om de preventiva medlen. Om man nu klipper ut de två à tre sidor, som handla om denna sak — — — och säljer dessa papperslappar för t. ex. 15 eller 10 öre och bjuder ut dem överallt, på gator o. s. v., då skulle detta möjligen kunna anses innebära en *allmän* fara för andras förförelse till otukt. Men om jag ger ut boken, däri detta parti ingår såsom ett naturligt led i framställningen i dess helhet, så vore det ett fullkomligt missförstånd att under sådana omständigheter uppfatta detta såsom innebärande en allmän fara för andras förförelse till otukt. Ty den omständigheten, att det kan vara möjligt, att boken kan komma i orätta händer och på grund därav föranleda till otukt, kan icke sägas innebära någon allmän fara för andras förförelse till otukt.»

Den andra av de äsyftade straffrättsspecialisterna, professor *Stjernberg*, har i sin år 1922 utgivna Kommentar till strafflagen kap. 17—18 beträffande ifrågavarande straffbestämmelse anfört:

»Med kravet på 'allmän fara' för andras förförelse avses icke blott att utsluta sådana fall, då allenast någon eller några individer genom gärningen utsättes för dylik fara, utan att över huvud inskränka det straffbara området till en sådan påverkan, som på grund av de omständigheter, under vilka den äger rum, objektivt sett framstår såsom ett led i en propaganda för ett mera allmänt nyttjande av dylika medel. Gärningen behöver emellertid ej ha skett offentligen. Även ett föredrag i ett slutet sällskap kan därför mycket väl höra hit. Å andra sidan är offentlighet hos gärningen icke tillräcklig för straffs inträde. Ett meddelande av anvisning om sättet för dylika föremåls användning i en vetenskaplig föreläsning hör t. ex. ej hit, såvida ej densamma innefattat en propaganda för deras mera allmänna användning. Däremot föreligger givet en dylik fara, därest sådan anvisning meddelas i en för spridning bland allmänheten avsedd populärvetenskaplig skrift, även om syftet därmed egentligen är att främja den sexuella hygien.»

Vidare må erinras om *första lagutskottets* i det föregående återgivna uttalande, att jämväl en värdig, från allt osedligt syfte fri framställning, varigenom mekaniskt verkande preventivföremål rekommenderas eller anvisning meddelas om sättet för deras begagnande, måhända icke torde under alla förhållanden kunna undgå att enligt ifrågavarande lagrum drabbas av ansvar.

Till belysning av uppfattningen angående det ifrågavarande lagrummets innebörd må vidare framhållas följande. *Dermatologiska sällskapet* i Stockholm ingav för några år sedan till medicinalstyrelsen för granskning ett förslag till flygblad om de smittsamma könssjukdomarna för vilket flygblad sällskapet hade begärt bidrag av statsmedel. I det ingivna förslaget hette det bl. a.:

»Trohet i könsförbindelser är såväl för den enskilde som för samhället av största betydelse i kampen mot de veneriska sjukdomarna. Var och en bör behärska sin könsdrift så, att yttringar därav aldrig framträda tanklöst eller ansvarslöst. En sådan självbehärskning understödes verksamt genom ett nyk-

tert levnadssätt. Otaliga äro de personer, som tillskriva sin olycka ett tillfälligt alkoholbruk, vilket dövat deras eljest vaksamma självkontroll. Rättast och klokast är att ej utsätta sig för att bliva smittad! Utsätter sig någon likväl genom konsumgånge för risken att bliva smittad, kan dock mycket göras för att minska faran, även om intet fullt säkert medel därför gives. Användandet av s. k. skyddsmedel (kondong) kan sålunda oftast skydda mot överförande av smitta.»

Vid förslagets granskning i medicinalstyrelsen uteslöts emellertid den sista punkten. Det ansågs uppenbarligen tveksamt, huruvida den vore förenlig med preventivlagen. Ehuru den föreslagna upplysningen beträffande skyddsmedel, såsom av det föregående framgår, förekom i sammanhang med ett tydligt angivande av att dylika medel ej bereda något fullt tillförlitligt skydd, och förslaget i övrigt ingalunda saknade etisk betoning, blev det sålunda icke möjligt för sällskapet att få meddela den ifrågavarande, ur profylaktisk synpunkt betydelsefulla upplysningen.

Medicinalstyrelsen har också i sitt utlåtande med beklagande framhållit, att lagens formulering är sådan, att en viss grad av tveksamhet kan råda, huruvida icke den, som fullt lojalt och i bästa avsikt verkar för spridandet av dylik kunskap, under vissa förhållanden kan bliva åtalad och måhända även dömd därför. Även av flera av de i övrigt i ärendet avgivna utlåtandena framgår — och ytterligare bekräftelse härå har vunnits vid en av mig anordnad konferens med ett antal läkare — att på läkarhåll så stor tvekan om lagligheten av en allmän upplysningsverksamhet beträffande preventivföremåls användande råder, att en sådan upplysningsverksamhet icke har utsikt att komma till stånd, med mindre ändring av ifrågavarande lagrum sker. Det torde vara ganska förklarligt, att våra läkare ansett sig böra undvika varje åtgärd, som kan uppfattas såsom stridande mot gällande lag.

Den föregående utredningen giver enligt min uppfattning vid handen, att förevarande straffbestämmelse bör undergå sådan ändring, att det tydligt framgår, att en allvarlig och även till formen oantastlig framställning i förevarande ämne icke drabbas av ansvar.

På hemställan av departementschefen beslöt Kungl. Maj:t den 11 december 1925 inhämta lagrådets yttrande över ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen, enligt vilket andra momentet i lagrummet skulle erhålla följande lydelse:

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål, som är avsett för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av konsumgånge, eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål, varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Förslaget avsåg upphävande av bestämmelsen om straff för den som under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer, vare sig muntligen eller genom utspridande av skrift söker förleda till användande av föremål, som i lagrummet avses, eller meddelar anvisning om sättet för deras användande. Efter en dylik ändring skulle gärningar av nyss angiven art bliva straffbara endast under de i paragrafens första moment stadgade förutsättningar d. v. s., beträffande utspridande av skrift, därest denna sårar tukt och sedlighet, samt i fråga om annan gärning, därest den »sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer».

Lagrådet den
10 maj 1926.

Lagrådet avgav utlåtande över förslaget den 10 maj 1926 och yttrade därvid:

Vid behandlingen av 1910 års förslag till ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen framställdes mot dess antagande starka principiella betänkligheter. Dessa betänkligheter fingo emellertid vika för det praktiska behov av ytterligare lagstadganden å förevarande område, som ansågs böra tillgodosas. Då det nu ifrågasättes att delvis upphäva de sålunda tillkomna bestämmelserna, synes emellertid läget i viss mån vara ett annat. Även för den, som delar ovan antydda principiella betänkligheter och således icke skulle varit benägen att medverka till tillkomsten av dessa bestämmelser, lär det ej därför vara själfvallet, att stadgandena, då de nu finnas i lagen, böra därur avföras. Bortsett från att ett dylikt växlande av ståndpunkt under loppet av en kortare tid inom lagstiftningen och särskilt å strafflagens område i regel måste verka ogynnsamt å den allmänna rättsuppfattningen, torde praktiskt sett ett upphävande i förevarande fall av de givna bestämmelserna kunna befaras icke helt återföra förhållandena i det läge, som förevar vid bestämmelsernas antagande. Det huvudsakliga motivet för lagändringen år 1910 var önskan att resa hinder mot den propaganda till förmån för användande av s. k. preventiva medel i anti-konceptionellt syfte, som vid nämnda tid börjat bedrivas, delvis i synnerligen stötande form. Från förslagets motståndare framställdes bland annat den invändningen, att nämnda propaganda, i den mån den borde göras till föremål för straffrättsligt ingripande, redan vore åtkomlig såsom sårande tukt och sedlighet och därmed hemfallen under 18 kap. 13 § strafflagen enligt dess dåvarande lydelse, motsvarande nuvarande första momentet av paragrafen. Såsom departementschefen erinrat, har också fall förekommit, då sådan propaganda bestraffats med tillämpning av nämnda lagstadgande. Skulle nu andra momentet i den del, varom nu är fråga upphävas, skulle därav lätt kunna tänkas uppkomma den föreställningen att lagstiftaren ansett dylikt förfarande icke utom i flagranta fall innebära en sedlighetssårande gärning. Särskilt torde en sådan uppfattning kunna befaras vinna insteg hos allmänheten, något som säkerligen skulle leda till ett förnyande i ohöjda former av ovan angivna propaganda, vilken under senare år synes hava varit i viss mån stävjad. Att detta icke skulle vara önskvärt och ej heller överensstämma med det nu framställda förslagets syfte, synes uppenbart. Vad som härvidlag bör tillmätas avgörande betydelse torde dock icke så mycket vara faran för nativitetens nedgång som fastmera risken för en ökad osedlighet, särskilt bland ungdomen, hos vilken en föreställning om det ofarliga och betydelselösa i fria och tillfälliga könsförbindelser därigenom lätt kunde vinna större insteg.

Till förmån för den nu föreslagna lagändringen har särskilt åberopats den ställning statsmakterna intagit till frågan om den personliga profylaxen mot könssjukdomar, i det att i 27 § andra stycket av den år 1918 tillkomna lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar intagits stadgande därom, att Konungen äger förordna om erforderliga åtgärder för att bland allmänheten sprida kunskap bland annat om medel, som stå till buds för att hindra överförande av venerisk smitta.

Den upplysningsverksamhet, som i detta avseende kommit till stånd, har hittills endast omfattat de desinficerande medlen. De mekaniskt verkande preventivmedlen hava däremot vid denna upplysningsverksamhet lämnats å sido närmast till följd av tvekan å läkarhåll, då det nämligen ansetts ovisst, huruvida spridande av kännedom om dessa medel kunde stå överens med föreskrifterna i preventivlagen. Det göres nu gällande, att då sistnämnda medel särskilt med hänsyn till den erfarenhet, som vunnits i utlandet under världskriget, av fackmännen å området numera allmänt anses såsom det säkraste och mest verksamma skyddsmedlet mot de smittsamma könssjukdomarna, preventivlagen icke vidare bör få stå hindrande i vägen för allmänhetens upplysning

även rörande dylika medel. Det praktiska syftet med nu föreliggande lagförslag kan också sägas vara att bereda säkerhet för att icke en sålunda utsträckt upplysningsverksamhet skulle komma att hemfalla under preventivlagens straffbestämmelse.

Frågan om behövligheten att för omförmälda ändamål vidtaga den nu föreslagna lagändringen är beroende av, huruvida, såsom understundom gjorts gällande, varje till allmänheten riktad upplysningsverksamhet i berörda hänseende måste anses vara av beskaffenhet att åstadkomma »allmän fara för andras förförelse».

Redan vid preventivlagens tillkomst framhölls av dåvarande departementschefen, att med den slutligen valda avfattningen åsyftats att förebygga, att det i lagen stadgade förbudet skulle komma att drabba sådana framställningar rörande de preventiva medlen, som kunde betecknas såsom fullt legitima; i den offentliga undervisningen vid de medicinska läroverken borde hithörande frågor fortfarande få behandlas, och även för andra fall vore måhända ett ovillkorligt förbud mot varje offentlig framställning rörande de preventiva medlen ej alltid på sin plats. Det krävdes endast, att hithörande ämnen icke behandlades på sådant sätt, att allmän fara för andras förförelse därav uppkomme. I enahanda riktning uttalade sig jämväl lagutskottet vid 1910 års riksdag.

Av de myndigheter, som hörts över riksdagsskrivelsen den 7 mars 1923, har medicinalstyrelsen i förevarande fråga uttalat, att man svårligen kunde i positionen till 1910 års riksdag, i utskottsutlåtanden eller riksdagsdebatter finna någon avsikt att genom preventivlagen lägga hinder i vägen vare sig för den medicinska undervisningen i ämnet eller för det allmänna upplysningsarbetet beträffande könssjukdomarnas smittfarlighet och sätten att förekomma smittöverföring genom könsumgänge. Medicinska fakulteten i Uppsala har förklarat sig icke finna preventivlagen i dess nuvarande avfattning lägga hinder i vägen för en auktoritativ upplysningsverksamhet i fråga om könssjukdomarna och medlen för dessas bekämpande, däri inbegripna sådana medel, som jämväl kunna hava antikonceptionell verkan. Liknande uttalanden hava gjorts av juridiska fakulteten i Uppsala, majoriteten inom juridiska fakulteten i Lund samt Karolinska institutets lärarkollegium. Då i vissa av dessa yttranden i allt fall förordats en ändring av preventivlagen, har detta skett utslutande ur synpunkten av det önskvärda däri, att den å vissa håll förefintliga, om ock i sak ogrundade tvekan rörande lagens rätta tolkning måtte helt undanröjas.

I det medicinalstyrelsens utlåtande bilagda yttrandet av dåvarande medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd hovrättsrådet Anders Renström anförde denne i förevarande ämne bland annat: Därest efter vederbörandes prövning av alla på frågan inverkande omständigheter skulle befinnas önskvärt, att det upplysningsarbete, som i 1918 års lag åsyftades, jämväl i större eller mindre utsträckning komme att omfatta de mekaniskt verkande skyddsmedlen mot smitta, syntes det på goda grunder kunna antagas, att en upplysningsverksamhet av den auktoritativa art, varom här vore fråga, skulle kunna så anordnas, att den ej behöfde medföra allmän fara för andras förförelse. I den mån upplysningsarbetet komme att baseras å föreläsningsverksamhet, komme ju dessa föreläsningar, vartill naturligtvis endast vuxna personer finge tillträde, att hållas av fullt kompetenta och i sin verksamhet av staten kontrollerade personer; och då huvudvikten helt naturligt skulle läggas å undervisningen om könssjukdomarnas natur, deras svårartade följder och stora smittfarlighet, skulle en dylik verksamhet knappast kunna befaras bliva ägnad att befördra sedeslöshet. Vad beträffade eventuella skrifter och flygblad kunde väl även distributionen av dessa anordnas så, att möjligaste garanti vunnos mot att desamma bleve tillgängliga för en alltför omogen och okritisk publik. Vare sig upplysningsarbetet emellertid bedrevs muntligt eller genom spridande av skrifter,

vore det uppenbarligen av synnerlig vikt, att undervisningen vad innehållet beträffade toge största hänsyn till särskilda lokala förhållanden. Behovet av ingående kunskap om skyddsmedel mot smitta av könssjukdomar vore ju icke tillnärmelsevis detsamma för landsbygden som för orter med talrik och i bostadshänseende sammanträngd befolkning, där frekvensen av könssjukdomar vore ojämförligt större. Att dessa och liknande synpunkter bleve av vederbörande vid upplysningsarbetets ordnande fullt beaktade, vore ju självfallet. Det måste därför antagas, att upplysningsverksamhet i all den utsträckning, som efter vederbörandes beprövande kunde finnas önskvärd för vinnande av det i 27 § av omförmälda lag åsyftade ändamål, skulle kunna bedrivas utan att råka i konflikt med bestämmelserna i 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen.

Lagrådet framhöll vidare, att med sistberörda yttrande måtte jämföras vad i det i remissprotokollet omförmälda, den 9 mars 1921 av tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet anföres rörande åtgärder för spridande av kunskap om medel, som stå till buds för att hindra överförande av venerisk smitta, ävensom skolöverstyrelsens efter samråd med medicinalstyrelsen över samma betänkande avgivna utlåtande.

I nämnda betänkande hava de sakkunniga förordat, att kunskap om den personliga profylaxen sprides bland allmänheten genom flygblad och andra skrifter samt genom av läkare för vuxna hållna föreläsningar. I anslutning till de sakkunniga har skolöverstyrelsen i sitt utlåtande gjort gällande, att vid all offentlig upplysningsverksamhet i den sexuella frågan endast läkare böra äga att ingå på de förhållanden, som äga samband med den personliga profylaxen. Efter att hava framhållit, att de sakkunniga avhandlat detta spörsmål endast i sammanhang med den fortsatta upplysningsverksamheten för vuxna samt att, med den från de sakkunniga något avvikande utformning, som överstyrelsen velat giva sexualundervisningen för den mognare ungdomen, det vore sannolikt, att läkarens medverkan i avsevärd utsträckning komme att vid läroanstalter av olika slag tagas i anspråk för föreläsningar i sexuell hygien och rörande de smittsamma könssjukdomarna, har överstyrelsen uttalat, att det icke låte sig uteslutas, att läkaren kunde finna sig av sin samvetsplikt nödsakad att därvid avhandla jämväl nu förevarande specialfråga. Det syntes överstyrelsen knappast välbetänkt att i sådant avseende meddela närmare direktiv för innehållet av framställningen varken i ena eller andra riktningen. Då undervisningen handhades av icke medicinskt utbildad lärare, borde däremot, i konsekvens med de sakkunnigas ståndpunkt beträffande upplysningsverksamheten för vuxna, den personliga profylaxen lämnas helt å sido. Att vid undervisning av ungdom i övergångsåldern detta moment över huvud icke ågnade sig för behandling, därom syntes några delade meningar icke kunna råda.

Lagrådet yttrade vidare:

Den uppfattning rörande preventivlagens ställning i förhållande till en å förevarande område önskvärd upplysningsverksamhet, som i Renströms yttrande kommit till uttryck, delas av lagrådet. En upplysningsverksamhet — omfattande jämväl de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i profylaktiskt avseende — vilken i allvarlig och värdig form och med beaktande av de i Renströms yttrande samt i sistberörda betänkande och utlåtande angivna

synpunkterna från auktoritativt håll kommer till stånd uteslutande i syfte att förebygga utbredande av könssjukdomar, lärer icke kunna anses medföra någon »allmän fara för andras förförelse» och således icke heller komma i strid med preventivlagen. Med hänsyn till denna lagrådets åsikt och då å andra sidan den föreslagna lagändringen, såsom lämnande fältet öppet även för en icke auktoritativ och måhända till syfte och form tvivelaktig upplysningsverksamhet å ifrågavarande område, i enlighet med vad redan ovan framhållits, kan befaras medföra risk för sedeslöshetens befrämjande särskilt bland ungdomen, anser sig lagrådet böra avstyrka vidtagande av nämnda lagändring.

I det föregående hava endast berörts två förefintliga möjligheter: bibehållande av preventivlagen oförändrad och den lösning av frågan, som innefattas i det remitterade förslaget. Även en tredje möjlighet har ju under förarbetena ifrågasatts, nämligen en sådan omformulering av preventivlagens bestämmelser, att därigenom från lagens tillämplighet uttryckligen undantoges den enligt 27 § i 1918 års lag anordnade, av staten kontrollerade upplysningsverksamheten. Lagrådet har tagit även denna möjlighet under övervägande men funnit hinder ur lagteknisk synpunkt möta för en omformulering i dylik riktning.

Innan detta ärende slutligen prövats av Kungl. Maj:t, hemställde vid 1927 års riksdag herrar *Nothin* och *Sandler* i motionen nr 1 i första kammaren samt herr *Engberg* i motionen nr 6 i andra kammaren, att riksdagen ville för sin del antaga det ovan omförmåla inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

1927 års
riksdag.

I utlåtande, nr 26, i anledning av motionerna framhöll första lagutskottet till en början, att de erinringar, som lagrådet framställt mot lagförslaget, icke blivit av Kungl. Maj:t prövade samt att Kungl. Maj:t icke tagit slutlig ställning till riksdagens skrivelse den 7 mars 1923. Vidare anförde utskottet, att syftet med det nu motionsvis framförda lagförslaget angåves vara att bereda säkerhet för att en allvarlig och även till formen oantastlig upplysningsverksamhet rörande vissa mekaniskt verkande preventivföremåls betydelse såsom profylaktiskt medel mot de smittsamma könssjukdomarna icke skulle falla under preventivlagens straffhot samt att rörande lämpligheten att ur denna synpunkt vidtaga ändring i preventivlagen såväl år 1922 som år 1923 yppat sig olika meningar inom utskottet vid behandlingen av förutnämnda motioner i ämnet. Sedan redogörelse lämnats för det huvudsakliga innehållet i utskottets utlåtanden under nämnda år samt för vad som anförts i den ovan särskilt berörda reservationen, anförde utskottet:

Den i omförmålda reservation intagna ståndpunkten till ifrågavarande spörsmål har vunnit stöd genom lagrådets nu senast avgivna yttrande, däri lagrådet, efter en undersökning rörande preventivlagens ställning till upplysningsverksamheten å förevarande område, uttalar, att en upplysningsverksamhet — omfattande jämväl de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i profylaktiskt avseende — vilken i allvarlig och värdig form och med beaktande av vissa närmare angivna synpunkter från auktoritativt håll kommer till stånd uteslutande i syfte att förebygga utbredande av könssjukdomar, icke lärer kunna anses medföra någon »allmän fara för andras förförelse» och således icke heller komma i strid med preventivlagen, men att å andra sidan den föreslagna lagändringen, såsom lämnande fältet öppet även för en icke auktoritativ och

måhända till syfte och form tvivelaktig upplysningsverksamhet å ifrågavarande område, kan befaras medföra risk för sedeslöshetens befrämjande särskilt bland ungdomen.

På grund av vad sålunda mot bifall till motionerna förekommit, hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utskottets utlåtande var fogad en reservation av utskottets ordförande, som med instämmande av sex ledamöter anförde:

Den del av preventivlagen, som nu föreslås till upphävande, utgör enligt min åsikt ett hinder mot den av 1918 års lagstiftare såsom önskvärd betecknade upplysningsverksamheten angående medlen att förebygga spridandet av smittsamma könssjukdomar. Att dessa farhågor icke äro ogrundade visas av utredningen i ärendet.

Nu framlagda lagförslag, vilket utarbetats med föranledande av riksdagens skrivelse i ämnet, synes på ett tillfredsställande sätt lösa ifrågavarande ömtåliga spörsmål att åt 18 kap. 13 § strafflagen giva en lydelse, som så långt möjligt är förhindrar en ansvarslös propaganda utan att, såsom den nuvarande under trycket av en tillfällig känslöstämning tillkomna lagen, verka hämmande på en nödig och nyttig upplysningsverksamhet, vilken de lagstiftande myndigheterna velat främja.

Jag får alltså hemställa, att förevarande motioner måtte av riksdagen bifallas.

Första kammaren biföll med 49 röster mot 36 utskottets hemställan, var emot andra kammaren med 105 röster mot 98 med avslag å utskottets hemställan biföll reservationen.

Kungl. Maj:t
den 7 dec.
1928.

Den 7 december 1928 beslöt Kungl. Maj:t, att riksdagens förut omförmälda skrivelse den 7 mars 1923 i anledning av herr Engbergs motion om upphävande eller omarbetning av 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen icke skulle till vidare åtgärd föranleda.

Statistiska
uppgifter.

I det ovan omförmälda statsrådsprotokollet för den 11 december 1925 erinrades, hurusom under diskussionen om preventivmedlen stundom gjorts gällande, dels att med hänsyn till den under de senaste åren avsevärt minskade frekvensen av smittsamma könssjukdomar det icke skulle vara erforderligt att vidtaga åtgärder för en vidgad kännedom om den personliga profylaxen, särskilt som ur etisk synpunkt delade meningar vore rådande om lämpligheten av sådana åtgärder, och dels att den stora bristen på preventivartiklar under en viss del av krigs- och krisåren skulle hava varit en bidragande orsak till den då inträffade betydande stegringen av antalet veneriska infektioner. Tillika framhölls, att preventivmedlens inverkan på nativiteten varit föremål för uttalanden från olika håll. Till belysning av dessa frågor meddelades statistiska uppgifter för de senare åren angående könssjukdomarnas frekvens och antalet födelser. Dessa uppgifter med viss komplettering upptagas i följande tabeller.

Könssjukdomar i smittsamt skede i Sverige.

Å r	Syfilis congenita			Syfilis acquisita ¹			Gonorrhoea			Ulcus molle		
	män	kvin.	summa	män	kvin.	summa	män	kvin.	summa	män	kvin.	summa
1913 . .	38	32	70	1,351	590	1,941	8,238	2,033	10,271	1,329	119	1,448
1914 . .	41	38	79	1,518	653	2,171	8,616	2,060	10,676	1,321	141	1,462
1915 . .	27	41	68	1,677	780	2,457	8,805	2,163	10,968	1,129	131	1,260
1916 . .	27	30	57	1,753	796	2,549	9,461	2,521	11,982	940	122	1,062
1917 . .	53	34	87	1,919	801	2,720	9,759	2,795	12,554	968	144	1,112
1918 . .	39	28	67	2,880	1,126	4,006	13,182	2,444	16,626	2,762	401	3,163
1919 . .	85	63	148	3,743	2,084	5,827	15,259	5,392	20,651	2,845	482	3,327
1920 . .	96	69	165	2,119	1,101	3,220	11,479	3,517	14,996	1,048	189	1,237
1921 . .	54	63	117	1,606	651	2,257	9,854	2,792	12,646	763	116	879
1922 . .	48	45	93	998	457	1,455	8,465	2,488	10,953	470	43	513
1923 . .	45	60	105	784	346	1,130	8,353	2,445	10,798	285	33	318
1924 . .	33	30	63	600	256	856	8,020	2,279	10,299	189	22	211
1925 . .	19	35	54	470	206	676	8,819	2,542	11,361	210	16	226
1926 . .	32	36	68	613	299	912	9,725	2,995	12,720	209	21	230
1927 . .	25	30	55	825	343	1,168	9,372	3,007	12,379	187	25	212
1928 . .	18	26	44	789	353	1,142	10,018	3,269	13,287	179	15	194

Levande födda på 1,000 invånare.

Å r	Landsbygd	Städer	Hela riket	Stockholm
1911	24.05	23.83	23.99	22.5
1912	24.06	23.03	23.80	21.3
1913	23.45	22.35	23.16	20.5
1914	23.33	21.63	22.88	19.7
1915	22.12	20.16	21.59	18.0
1916	21.86	19.56	21.22	16.6
1917	21.52	19.36	20.91	16.3
1918	21.31	17.81	20.31	14.4
1919	20.70	17.44	19.76	13.4
1920	24.61	21.22	23.61	17.3
1921	22.68	18.95	21.54	15.3
1922	20.75	16.91	19.59	13.8
1923	20.13	16.12	18.92	13.0
1924 ²	19.24	15.51	18.11	12.6
1925 ²	18.70	14.89	17.53	12.4
1926 ²	18.07	14.24	16.88	11.8
1927 ²	17.41	13.21	16.09	11.2
1928 ²				10.8

¹ Syfilis acquisita omfattar s. primaria och secundaria.² Siffrorna preliminära.

Utskottet.

Motionärerna hava hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville i folkhälsans intresse föranstalta en förutsättningslös och allsidig utredning, i vad mån en revision av preventivlagen kan anses vara av behovet påkallad. Såsom här ovan utförligt framhållits, har nyligen i anledning av riksdagens skrivelse den 7 mars 1923 en ingående utredning i detta ämne verkstälts, varjämte ett ändringsförslag utarbetats och granskats av lagrådet. Nämnda utredning avsåg i främsta rummet att undanröja det hinder, som preventivlagen möjligen kunde anses utgöra mot förverkligandet av den i 1918 års lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar stadgade upplysningsverksamheten rörande medel, som stå till buds för att hindra smittas överförande. I sitt utlåtande över lagförslaget har lagrådet emellertid anfört, att en dylik upplysningsverksamhet under vissa närmare angivna förutsättningar icke kommer i strid med preventivlagen. Kungl. Maj:t har därefter den 7 december 1928 funnit riksdagens nyssberörda skrivelse icke skola till vidare åtgärd föranleda. Vid nu nämnda förhållanden torde någon tvekan ej längre behöva råda därom, att utan hinder av preventivlagen en vidsträckt upplysningsverksamhet kan anordnas jämväl rörande de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i kampen mot könssjukdomarna. I vad motionerna avse en ändring av preventivlagen för åstadkommande av en sådan upplysningsverksamhet, finner utskottet följaktligen någon åtgärd icke nödig. Och till den del motionerna må åsyfta ändring av preventivlagen i övrigt, synas några skäl härför icke föreligga.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, såvitt nu är i fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 april 1929.

På första lagutskottets vägnar:

A. AKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, greve *Spens*, *Larson* i Lerdala, *Anderson* i Hägelåkra, *Fehr*^{*}, *Norling*, *Julin*, *Teodor*, och *Julin*, *Fredrik*;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley*, *Olsson* i Ramsta, *Johansson* i Brånalt, *Christenson*^{*}, *Johanson* i Huskvarna och fru *Ostlund*.

¹ Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Åkerman*, som, med instämmande av herrar *Norling*, *Julin*, *Teodor*, *Lindqvist* i Halmstad och *Lindley* samt fru *Östlund*, anfört:

Under åberopande av de skäl, som anförts i min vid utskottets utlåtande nr 26 år 1927 fogade reservation, vilken återgivits här ovan s. 14, har jag inom utskottet yrkat, att utskottet i anledning av förevarande motioner skulle föreslå riksdagen att för sin del antaga det vid 1927 års riksdag motionsvis framlagda, inom justitiedepartementet utarbetade lagförslaget i ämnet, så lydande:

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 4), skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider — — — — kommer.

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål, som är avsett för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av konsumgänge, eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål, varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Då emellertid detta mitt yrkande icke vunnit utskottets bifall och således ej lärer kunna bliva föremål för omröstning i kamrarna, föranlåtes jag hemställa allenast,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till nästa års riksdag framlägga proposition om den ändring i 18 kap. 13 § strafflagen, som innehålles i här ovan intagna lagförslag.